

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 17 czerwca 2024 r.

Pozycja 149

POSTANOWIENIE

z dnia 13 maja 2020 r.

Sygn. akt Ts 49/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej J.D. w sprawie zgodności:

art. 394² § 1 i § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460) w zakresie, w jakim „przepis ten nie przewiduje możliwości zaskarżenia postanowienia o oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, wydanego (po raz pierwszy) przez sąd okręgowy rozpoznający skargę na orzeczenie Krajowej Izby Odwoławczej” z art. 45 ust. 1, art. 176 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 12 marca 2020 r. (data nadania) J.D. (dalej: skarżący) wystąpił z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Postanowieniem z 2 stycznia 2020 r. (sygn. akt: [...]) Sąd Okręgowy w W. odmówił sporządzenia i doręczenia uzasadnienia postanowienia z 4 grudnia 2019 r. (sygn. jw.) o oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, złożonego w postępowaniu toczącym się na skutek skargi od wyroku Krajowej Izby Odwoławczej (dalej: KIO) z 30 lipca 2019 r. (sygn. akt [...]).

Wymienione postanowienie z 2 stycznia 2020 r. jest orzeczeniem, z którym skarżący łączy naruszenie jego konstytucyjnych praw.

W skardze konstytucyjnej skarżący zakwestionował – w *petitum* – zgodność art. 394² § 1 i § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460) w zakresie przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia. Skarżący stwierdził też (s. 5 uzasadnienia), że podstawą ostatecznego orzeczenia o jego prawach jest art. 357 § 2¹ w związku z art. 394² § 1 i § 1¹ k.p.c.

Kwestionowanej w skardze konstytucyjnej normie prawnej skarżący zarzucił naruszenie przysługującego mu prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji), zasady dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1 Konstytucji) oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p. TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Wstępne rozpoznanie skargi służy wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań i usunięcie braków, które zawiera, nie jest możliwe bądź braki nie zostały usunięte w terminie lub skarga konstytucyjna jest oczywiście bezzasadna.

2. Skarżący kwestionuje konstytucyjność art. 394² § 1 i § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.) w zakresie określonym w *petitum* skargi.

Zgodnie z art. 394² § 1 k.p.c.: „Na postanowienia sądu drugiej instancji, których przedmiotem są oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego, zwrot kosztów procesu, zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka, odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia, przysługuje zażalenie do innego składu tego sądu, z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji”.

Zgodnie z art. 394² § 1¹ k.p.c.: „Zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji przysługuje także na postanowienia tego sądu, których przedmiotem jest:

- 1) odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie,
- 2) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego,
- 3) zwrot kosztów procesu, o ile nie wniesiono skargi kasacyjnej,
- 4) zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu,
- 5) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę,
- 6) zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka,
- 7) odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia – z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji”.

3. Trybunał uznał, że badana skarga nie spełnia określonego w art. 79 ust. 1 Konstytucji, a skonkretyzowanego w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK, wymogu określenia kwestionowanego przepisu, na podstawie którego ostatecznie orzeczono o konstytucyjnych wolnościach lub prawach albo obowiązkach podmiotu skarżącego.

Skarżący – jak stwierdził Trybunał – nie uzyskał ostatecznego rozstrzygnięcia naruszającego jego prawa określone w *petitum* skargi konstytucyjnej, nie wniósł bowiem zażalenia na postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów. Zażądał jedynie sporządzenia uzasadnienia postanowienia o odmowie takiego zwolnienia. Przedmiotem skargi nie uczyniono prawa do uzyskania uzasadnienia niezaskarżalnego postanowienia, ale prawo do wniesienia zażalenia. Należy przypomnieć, że w postanowieniu pełnego składu z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13 (OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35), Trybunał Konstytucyjny wyraził pogląd, że skoro naruszenie wolności i praw, o których mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji, powinno mieć charakter osobisty i bezpośredni, to w celu wyczerpania drogi prawnej przed wystąpieniem ze skargą, której przedmiotem miałby być zarzut naruszenia konstytucyjnego prawa do sądu, skarżący jest zobowiązany wnieść środek zaskarżenia od decyzji lub innego rozstrzygnięcia,

od których – jego zdaniem – środek ten nie przysługuje, i dopiero z chwilą otrzymania ostatecznego orzeczenia sądu o niedopuszczalności tego środka prawnego skarżący uzyskuje ostateczne orzeczenie o jego konstytucyjnym prawie do sądu. Pogląd wyrażony w przywołanym orzeczeniu Trybunału stanowi, co do zasady – zgodnie z art. 37 ust. 1 pkt 1 lit. e *in fine* u.o.t.p. TK – wiążącą dyrektywę interpretacyjną dla kolejnych składów orzekających do chwili zmiany stanu prawnego lub do momentu odstąpienia od niego przez Trybunał w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie.

4. W cytowanym w skardze postanowieniu z 21 kwietnia 2017 r., sygn. Ts 232/16 (OTK ZU B/2017, poz. 90), Trybunał nadał dalszy bieg skardze konstytucyjnej w zakresie, w jakim dotyczy zbadania zgodności art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 623, ze zm.; dalej: u.k.s.c.) z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2, art. 78 w związku z art. 176 ust. 1, art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji. Trybunał podzielił pogląd skarżącej, że przepisem mogącym naruszać przysługujące jej prawo do sądu jest art. 34 ust. 1 u.k.s.c. – jeden z przedmiotów kontroli wskazanych w skardze.

Jednocześnie w przywołanej sprawie Trybunał odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi w zakresie zbadania zgodności – ze wskazanymi w niej wzorcami konstytucyjnymi – art. 394 § 1 pkt 2 oraz art. 394¹ § 1 k.p.c. w związku z art. 198a ust. 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2164, ze zm.; dalej: p.z.p.) – w brzmieniu obowiązującym 20 lutego 2016 r. – w zakresie, w jakim skarżąca upatrywała naruszenia jej praw w nieprzyznaniu jej przez ustawodawcę środka zaskarżenia na postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych wydane przez sąd rozpatrujący skargę na orzeczenie Krajowej Izby Odwoławczej (dalej: KIO). Trybunał, przypominawszy, że przedmiotem skargi konstytucyjnej mógł być tylko przepis (zrekonstruowana na jego podstawie norma prawna), na którym sąd lub organ administracji publicznej oparły swoje ostateczne rozstrzygnięcie o konstytucyjnych prawach skarżącej, podkreślił, że w świetle art. 198a ust. 2 p.z.p., w postępowaniu toczącym się wskutek wniesienia skargi na orzeczenie KIO, stosuje się odpowiednio przepisy k.p.c. o apelacji (jeżeli przepisy działu VI rozdziału 3 p.z.p. nie stanowią inaczej). Wskazał także art. 394² § 1 k.p.c. jako przepis, który ostatecznie ukształtował sytuację skarżącej, w stosunku do którego mogłaby żądać kontroli w postępowaniu skargowym.

W postępowaniu o sygn. Ts 232/16 – odmiennie niż w sprawie rozpoznawanej przez Trybunał w niniejszym postępowaniu – skarżąca dysponowała jednak rozstrzygnięciem, które definitywnie ukształtowało jej prawo konstytucyjne powołane w skardze, ponieważ wniosła zażalenie na postanowienie sądu okręgowego o oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w całości, które to zażalenie zostało przez sąd okręgowy odrzucone. Sprawa ta pozostaje przedmiotem rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny w postępowaniu merytorycznym (sygn. SK 9/17).

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.